

Інформаційна довідка
щодо забезпечення відновлення трудових і соціальних прав працівників,
поновлених на роботі після незаконного звільнення
(законопроект реєстр. № 11488-1 від 04.09.2024 р.)*

Анотація. Інформаційна довідка присвячена питанням удосконалення механізмів забезпечення відновлення трудових і соціальних прав працівників, поновлених на роботі після незаконного звільнення, у контексті проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення безперервності страхового стажу особи, поновленої на роботі після незаконного звільнення» (реєстр. № 11488-1 від 04.09.2024 р.).

Ключові слова: система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування; страховий стаж особи; страхувальники (роботодавці); застраховані особи (працівники); особа, яка була незаконно звільнена; поновлення на роботі; єдиний внесок.

Вступ.

Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»¹ (далі – Закон) визначає, зокрема, принципи, засади і механізми функціонування системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, призначення, перерахунку і виплати пенсій. Закон регулює відносини, що виникають між суб'єктами системи загальнообов'язкового державного пенсійного та соціального страхування.

Правові й організаційні засади забезпечення збору та обліку єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, умови та порядок його нарахування і сплати та повноваження органу, що здійснює його збір та ведення обліку, регулюються положеннями Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування»².

Основна частина.

Законопроектом (реєстр. № 11488-1 від 04.09.2024 р.) пропонуються зміни до статті 24 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» і статті 9 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», згідно з якими передбачається зараховувати період незаконного звільнення до страхового стажу особи і зобов'язати роботодавця сплатити страхові внески за цей період. Також відповідно до Прикінцевих положень законопроекту Кабінету Міністрів України надається доручення щодо внесення змін до форми подання страхувальниками звіту щодо сум нарахованого помісячно єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування за попередні періоди, протягом яких особа була звільнена за місцем роботи, а потім поновлена на підставі рішення суду, яке набрало законної сили, і яким визнано таке звільнення незаконним. Зазначений законопроект є альтернативним до законопроекту «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення безперервності страхового стажу особи, поновленої на роботі після незаконного звільнення» (реєстр.

---

¹ Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 р. № 1058-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text>

² Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 р. № 2464-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text>

№ 11488 від 19.08.2024 р.)³. Прийняття альтернативного законопроекту обґрунтовується необхідністю забезпечення повного і належного відновлення прав працівника, який був незаконно звільнений.

Згідно з частинами першою і другою статті 46 Конституції України громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом. Зазначене право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення.

Відповідно до Закону страховий стаж – період (строк), протягом якого особа підлягала державному соціальному страхуванню, якою або за яку сплачувався збір на обов'язкове державне пенсійне страхування згідно із законодавством, що діяло раніше, та / або підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню і за який сплачено страхові внески. Страховий стаж обчислюється територіальними органами Пенсійного фонду за даними, що містяться в системі персоніфікованого обліку, а за періоди до впровадження системи персоніфікованого обліку – на підставі документів та в порядку, визначеному законодавством, що діяло до набрання чинності Законом (частина друга статті 24 Закону).

Законом України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» врегульовано порядок нарахування, обчислення і сплати єдиного внеску. Єдиний внесок нараховується на суму нарахованої кожній застрахованій особі заробітної плати за видами виплат, які включають основну та додаткову заробітну плату, інші заохочувальні й компенсаційні виплати, у тому числі в натуральній формі, що визначаються відповідно до Закону України «Про оплату праці», та суму винагороди фізичним особам за виконання робіт (надання послуг) за цивільно-правовими договорами (абзац перший пункту 1 частини першої статті 7 Закону). Також визначено коло обов'язків платника єдиного внеску (частина друга статті 6 Закону). Зокрема, платник єдиного внеску зобов'язаний: своєчасно та в повному обсязі нараховувати, обчислювати і сплачувати єдиний внесок до податкового органу за основним місцем обліку платника єдиного внеску; вести облік виплат (доходу) застрахованої особи та нарахування єдиного внеску за кожним календарним місяцем і календарним роком, зберігати такі відомості в порядку, передбаченому законодавством; подавати звітність, у тому числі про основне місце роботи працівника, про нарахування єдиного внеску в розмірах, визначених відповідно до цього Закону, у складі звітності з податку на доходи фізичних осіб (єдиного податку) до податкового органу за основним місцем обліку платника єдиного внеску у строки та порядку, встановлені Податковим кодексом України; повідомляти у складі звітності про зміну відомостей, що вносяться до Державного реєстру, про застраховану особу, на користь якої він сплачує єдиний внесок, у десятиденний строк після надходження таких відомостей тощо.

---

³ Дослідницькою службою Верховної Ради України підготовлено Інформаційну довідку щодо встановлення безперервності страхового стажу особи, поновленої на роботі після незаконного звільнення (у контексті законопроекту реєстр. № 11488 від 19.08.2024 р.).

Відповідно до частини восьмої статті 235 Кодексу законів про працю України⁴ (далі – КЗпП України) рішення про поновлення на роботі незаконно звільненого працівника, ухвалене органом, який розглядає трудовий спір, підлягає негайному виконанню, що забезпечує невідкладний і реальний захист прав та інтересів громадян і держави. Рішення про поновлення на роботі незаконно звільненого працівника виконується невідкладно в порядку, визначеному статтею 63 Закону України «Про виконавче провадження»⁵ (частина перша статті 65). Згідно з частиною другою цієї ж статті рішення вважається виконаним боржником з дня видання відповідно до законодавства про працю наказу або розпорядження про поновлення стягувача на роботі та внесення відповідного запису до трудової книжки стягувача (за потреби). Поновлення на роботі відбувається не з дати винесення судом відповідного рішення, а з дати звільнення працівника, яке згідно з цим рішенням визнається недійсним. Згідно з частиною другою статті 235 КЗпП України при винесенні рішення про поновлення на роботі орган, який розглядає трудовий спір, одночасно приймає рішення про виплату працівникові середнього заробітку за час вимушеного прогулу.

Отже, після належного виконання роботодавцем судового рішення про поновлення на роботі незаконно звільненого працівника трудові відносини між роботодавцем і працівником вважаються такими, що не припинялися. Таким чином, при виплаті середнього заробітку за час вимушеного прогулу роботодавець виступає страхувальником щодо працівника і сплачує із суми середнього заробітку єдиний внесок на загальнообов’язкове державне соціальне страхування, так само, як із нарахованої працівнику заробітної плати. Відповідно до Закону України «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування» встановлено відповідальність страхувальників, серед іншого, за несплату або несвоєчасну сплату страхових внесків (стаття 106).

Висновки.

Питання удосконалення законодавства про загальнообов’язкове державне соціальне страхування є надзвичайно важливими, у тому числі в контексті удосконалення механізмів забезпечення трудових і соціальних прав громадян. Водночас викладені в законопроекті пропозиції є дискусійними і потребують обговорення, враховуючи правову природу трудових відносин і відносин у сфері соціального забезпечення.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

* Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.

⁴ Кодекс законів про працю України: Кодекс України від 10.12.1971 р. № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/322-08#Text>

⁵ Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 р. № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text>